

Владислав Теремецький,

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
міжнародного приватного права,
Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (м. Київ,
Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

Леся Руснак,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри професійних та спеціальних
правових дисциплін ПВНЗ «Буковинський
університет» (м. Чернівці, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-7745>

ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

У статті проаналізовано проблеми соціального захисту прав військовослужбовців у порядку адміністративного судочинства. Досліджено законодавчі акти, а також окремі судові рішення судів касаційної інстанції у типових справах. Вивчено наукові розробки дослідників щодо захисту прав військовослужбовців у судовому та адміністративному порядку.

Вказано, що захист прав військовослужбовців у порядку адміністративного судочинства – це передбачена нормами Кодексу адміністративного судочинства України процедура звернення та розгляду адміністративного позову військовослужбовця в суді в порядку адміністративного судочинства. Визначено особливості розгляду подібних спорів у порядку адміністративного судочинства, а саме: обов'язок доказування у подібних справах покладено на органи влади, рішення яких оскаржується військовослужбовцем; справа може бути визнана типовою і вирішена на підставі зразкового рішення Верховного Суду; позивач може звернутися з адміністративним позовом до суду, який знаходиться за місцем його проживання; позивача може бути звільнено від сплати судового збору; справа може бути розглянута в порядку спрощеного або письмового провадження.

Розроблено рекомендації для позивачів у справах про захист соціальних прав військовослужбовців. Запропоновано разом із адміністративним позовом подавати заяву про забезпечення доказів, в якій просити суд витребувати із військових підрозділів, в яких проходив службу позивач, всі документи, пов'язані із нарахуванням грошового забезпечення, потрібні для розрахунку різних видів соціальних допомог. Запропоновано в судовому процесі заявляти клопотання про проведення судово-медичної експертизи. Наголошено, що метою експертного дослідження може бути підтвердження причин встановлення інвалідності внаслідок поранень і травм, отриманих під час проходження військової служби.

Ключові слова: військовослужбовець, адміністративне судочинство, адміністративна справа, провадження в адміністративних справах, адміністративний суд, судовий процес, соціальні права, соціальні гарантії, адміністративний позов, суб'єкт владних повноважень.

Teremetskyi V., Rusnak L.

Protection of social rights of military personnel in the procedure of administrative proceedings

The scientific article is devoted to the problems of social protection of the rights of military personnel in the order of administrative proceedings. Legislative acts and individual court decisions of cassation instance courts in typical cases were studied. The scientific developments of researchers regarding protecting military personnel's rights in judicial and administrative procedures have been studied.

It is claimed that the protection of the rights of military personnel in the administrative proceedings is the procedure for filing and considering an administrative claim of a military personnel in court in the administrative proceedings provided for by the Code of Administrative Proceedings of Ukraine. Specific features of consideration of such disputes in the order of administrative proceedings are defined. It is emphasized that the burden of proof in such disputes rests with the authorities whose decision is contested by the military personnel. The case can be recognized as typical and decided based on a model decision of the Supreme Court. The plaintiff may file an administrative claim with the court which is located at his place of residence. The plaintiff may be exempted from paying the court fee. The case can be considered in the order of simplified or written proceedings.

Recommendations have been developed for plaintiffs in cases on the protection of social rights of military personnel. It is proposed to apply the provision of evidence together with the administrative lawsuit, in which the court is asked to demand from the military units in which the plaintiff served all the documents related to the calculation of financial support, which is required for the calculation of different types of social benefits. It is proposed that a motion for a forensic medical examination be filed in the court process. The purpose of the expert investigation may be to confirm the reasons for the establishment of disability as a result of wounds and injuries received during military service.

Keywords: military serviceman, administrative proceedings, administrative case, proceedings in administrative cases, administrative court, judicial process, social rights, social guarantees, administrative lawsuit, subject of a public authority.

Постановка проблеми. Соціальні гарантії військовослужбовців під час проходження служби повинні бути не лише передбачені у законодавстві, а й виконуватися органами влади під час призначення відповідних соціальних виплат. Належне нарахування соціальних виплат військовослужбовцям підвищує престиж військової служби. Водночас невиконання державою власних соціальних зобов'язань перед військовослужбовцями неприпустиме. Дієвим механізмом захисту соціальних прав військовослужбовців має бути адміністративне судочинство. Вказані фактори обумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання адміністративного судочинства часто були предметом наукових досліджень в українській юридичній науці. Проблематиці захисту прав військовослужбовців присвятили свої праці О. Є. Каглинський та М. Д. Сорочинський [1, с. 165–168], С. О. Лахтадир [2, с. 17–21], В. О. Рекшинський [3, с. 454–459]. Водночас вказані вчені не аналізували особливості адміністративного судочинства у справах за позовами військовослужбовців про захист їхніх соціальних прав. Проблеми адміністративного судочинства вивчалися у працях П. В. Вовка [4, с. 195–198] та О. В. Капинос [5, с. 51–60]. Однак науковці не досліджували особливостей розгляду справ за адміністративними позовами військовослужбовців. Ґрунтовний та цікавий аналіз окремих судових спорів за участю колишніх військовослужбовців здійснила Л. Ю. Малюга [6, с. 150–159]. Водночас вчена не узагальнила практику спорів в порядку адміністративного судочинства про захист соціальних прав військовослужбовців, не висловила рекомендації щодо захисту позивачами своїх прав. Отже, в юридичних дослідженнях не відображені загальні особливості адміністративного судочинства у справах про захист соціальних прав військовослужбовців. Тому системне дослідження окреслених проблем є актуальним і значущим для сучасної юриспруденції.

Мета статті полягає у визначенні особливостей адміністративного судочинства у справах за позовами військовослужбовців про порушення їхніх соціальних прав.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законодавство України встановлює широкий перелік соціальних прав військовослужбовців. Зокрема, в Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» визначено такі соціальні права військовослужбовців, як право на: забезпечення житлом на час проходження служби, отримання пільгових кредитів, медичну допомогу, виплату одноразової допомоги у випадках загибелі, інвалідності або часткової втрати працездатності, встановлення належного розміру грошового забезпечення [8]. Також у Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» передбачено виплату одноразової грошової допомоги у випадку встановлення інвалідності під час проходження служби, надання різних видів пільг [9]. Окрім того, у ст. 21-4 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» закріплено право на одноразову грошову допомогу в разі загибелі, інвалідності або часткової втрати працездатності військовослужбовця під час проходження служби [10]. У процесі проходження служби можливі такі порушення соціальних прав військовослужбовців:

- 1) виплата одноразової допомоги у випадках загибелі, часткової втрати працездатності, інвалідності військовослужбовця у неповному розмірі;
- 2) невикплата грошової компенсації за належне для отримання житлове приміщення;
- 3) обмеження права на санаторно-курортне лікування у туристичних закладах Міністерства оборони України (далі – МО України);
- 4) ненадання у повному обсязі компенсації за кредитом на придбання доступного житла;
- 5) відмова у видачі сертифіката на одноразове придбання транспортного засобу;
- 6) ненадання встановлених законодавством пільг для військовослужбовців;
- 7) невикплата грошового забезпечення у встановленому розмірі.

З огляду на характер перелічених порушень вони можуть бути вчинені щодо військовослужбовців, які проходять військову службу. Відповідно, спір у порядку адміністративного судочинства може виникнути між органом військового управління та військовослужбовцем.

У разі порушення соціальних прав військовослужбовців постає логічне запитання щодо необхідності їхнього захисту на підставі положень законодавчих актів. О. Є. Каглинський та Д. М. Сорочинський наголошують, що військовослужбовці мають як загальногромадянські, так і спеціальні права, які пов'язані з їхнім статусом. Окремі спеціальні права військовослужбовців передбачають можливості щодо отримання соціальних виплат і призначення пенсій [1, с. 167]. С. О. Лахтадир наголошує, що важливою формою захисту порушених прав військовослужбовців є акти органів судової влади. Серед таких актів можна назвати як рішення Конституційного Суду України, так і рішення адміністративних судів у справах за адміністративними позовами військовослужбовців [2, с. 20]. В. О. Рекшинський стверджує, що судовий захист соціальних прав військовослужбовців можливий за умови доступності правосуддя. Суд є найбільш ефективним та об'єктивним правозахисним інститутом, створеним для захисту прав громадян України. Водночас науковець наголошує на труднощах доступу до судового процесу військовослужбовців в умовах воєнних дій, адже в бойовій обстановці важко підготувати письмовий документ [3, с. 458]. Варто погодитися із дослідниками в тому, що військовослужбовці мають право використовувати можливості судового захисту своїх порушених прав. Але найбільш вірогідним є подання адміністративного позову під час лікування або реабілітації військовослужбовця, а не в бойовій обстановці.

Для характеристики особливостей судового захисту прав військовослужбовців потрібно визначити органи влади, які мають право призначити відповідні соціальні виплати. Зокрема, згідно з ч. 6 ст. 16-3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» одноразова грошова допомога призначається і виплачується Міністерством оборони України (далі – МО України) [8]. Таким чином, військовослужбовцю у разі незгоди із розмірами призначених виплат необхідно оскаржувати рішення органів влади.

Правове регулювання спорів з органами влади в Україні здійснюється на підставі норм Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України). Зауважимо, що відповідно до ст. 5 КАС України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси [11]. Тож військовослужбовці можуть оскаржити рішення органів МО України, якщо вони не погоджуються із розміром призначених їм соціальних виплат. Відмова у здійсненні певних соціальних виплат також може стати підставою для подання адміністративного позову.

Науковці неодноразово досліджували повноваження адміністративних судів та порядок адміністративного судочинства. Наприклад, П. В. Вовк вважає, що адміністративне судочинство є самостійною галуззю правосуддя, метою якої є вирішення спорів між громадянами та органами влади щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності останніх [4, с. 197]. О. В. Капинос дійшов висновку, що адміністративне судочинство – це адміністративно-правовий вид судочинства, за допомогою якого здійснюється судова влада спеціальними судами та судами загальної юрисдикції у справах про оскарження рішень органів влади [5, с. 59]. Л. Ю. Малюга звертає увагу на те, що судовий захист є фундаментом для забезпечення правопорядку та людиноцентристського розвитку правових систем у всіх правових, демократичних і соціальних державах світу, надаючи ефективний шлях для захисту прав людини навіть у тих випадках, коли такі права порушує держава [6, с. 154]. З огляду на вищевказане адміністративне судочинство відіграє вагомий роль у захисті прав людини від порушень з боку посадових осіб органів влади. Правом на звернення до адміністративного суду можуть скористатися, зокрема, військовослужбовці для захисту своїх соціальних прав, які, на їхню думку, порушені.

КАС України встановлює такі загальні правила розгляду спорів між громадянами та органами влади в порядку адміністративного судочинства:

1) юрисдикція адміністративних судів поширюється на спори громадян, пов'язані з проходженням та звільненням з державної служби (ст. 19 КАС України);

2) спори фізичної особи із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження рішень, прийнятих щодо цього громадянина, розглядаються адміністративними судами за місцем проживання позивача – громадянина, який звертається до суду (ст. 25 КАС України);

3) військовослужбовці можуть оскаржити рішення органів МО України, якщо вони не погоджуються із розміром призначених їм соціальних виплат;

4) обов'язок доказування покладається на відповідача, якщо ним виступає орган влади (ст. 77 КАС України);

5) позивач має скласти позовну заяву (адміністративний позов), в якому викласти зміст позовних вимог і обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги (ст. 160 КАС України);

6) за подання адміністративного позову необхідно сплатити судовий збір відповідно до ст. 136 КАС України та Закону України «Про судовий збір»;

7) доказами у справі можуть бути письмові, речові та електронні докази, а також висновки експертів і показання свідків. Одним із видів письмових доказів є документи (ст. ст. 72 і 94 КАС України);

8) передбачені такі стадії розгляду позову, як відкриття провадження у справі, з'ясування обставин справи, дослідження доказів, судові дебати та ухвалення рішення;

9) справа про проходження публічної служби, призначення соціальних виплат може бути розглянута в порядку спрощеного провадження (абз. 3 ч. 6 ст. 12 КАС України);

10) справа про призначення соціальних виплат може бути розглянута в порядку письмового провадження, тобто без виклику учасників справи на підставі наявних у справі матеріалів (п. 10 ч. 1 ст. 4, ст. 263 КАС України);

11) за результатами розгляду адміністративного позову ухвалюється судове рішення. Адміністративний позов може бути задоволено повністю або частково. Також у задоволенні позовних вимог може бути відмовлено;

12) якщо справа є типовою, тобто такі спори часто виникають у різних судах у порядку адміністративного судочинства, то районний суд буде враховувати зразкове рішення Верховного Суду у типовій справі (ст. 290, 291 КАС України).

Зокрема, 18.01.2024 Велика палата Верховного Суду винесла зразкове рішення у справі № 590/17953/21 у спорі між військовослужбовцем та комісією МО України з питань призначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцю, який отримав каліцтво під час проходження служби. Оскаржувалося рішення вказаної комісії про відмову у виплаті цієї допомоги військовослужбовцю, який брав участь в антитерористичній операції [12]. Також 05.03.2024 рішенням Касаційного адміністративного суду Верховного Суду у справі № Пз/990/6/23 (№ 380/19324/ 23) вирішено спір щодо розміру надбавки за особливості проходження служби та премії, які зазначаються у довідках військовослужбовців про грошове забезпечення військовослужбовців [13]. Названі рішення мають бути враховані районними судами та окружними адміністративними судами, які будуть розглядати подібні адміністративні спори у майбутньому.

Фахівцями Національної школи суддів України розроблено посібник на допомогу суддям у справах про адміністративні спори військовослужбовців, у т. ч. учасників бойових дій, щодо виплати належних їм видів соціальної допомоги. Зокрема, окремі розділи посібника присвячені проблемам адміністративних спорів у справах про забезпечення соціальних гарантій військовослужбовцям, грошового забезпечення, виплати одноразової допомоги у випадках загибелі або інвалідності військовослужбовця [7, с. 12]. Згаданий посібник містить цікаві приклади адміністративних спорів військовослужбовців з органами влади, які розглядалися в адміністративних судах України.

Наприклад, розглядаючи справу № 500/1813/21 від 12.09.2022 Верховний Суд перевіряв правильність визначення посадових окладів військовослужбовців відповідно до розмірів прожиткового мінімуму, мінімальної зарплати та тарифних коефіцієнтів [7, с. 98]. Також постановою Верховного Суду у справі № 420/3593/20 від 20.04.2022 вирішено спір про індексацію грошового забезпечення військовослужбовців на рівень інфляції [7, с. 100]. Таким чином, постанови в адміністративних спорах військовослужбовців з МО України періодично ухвалюються вищою касаційною інстанцією.

Певна частина адміністративних спорів виникає щодо рішень про призначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, яким встановлено інвалідність внаслідок захворювань, травм, по-

ранень або контузій, отриманих під час проходження служби. Право на таку допомогу передбачено у ст. 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та деяких інших Законах України. Спори виникають щодо причин виникнення інвалідності, адже для отримання зазначеного виду допомоги необхідно довести, що інвалідність встановлена саме внаслідок захворювань, які виникли під час проходження служби. Висновки військово-лікарської комісії та призначеної в суді судово-медичної експертизи можуть відрізнятись. Зокрема, постанови Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду у справах № 729/426/17 від 25.05.2018, № 295/13892/16-а від 23.10.2018 містять рішення у подібних категоріях спорів [7, с. 118]. Також Касаційний адміністративний суд Верховного Суду у справі № 729/4261/17 вирішував питання про належність доказів, встановлених висновком судово-медичної експертизи або висновком військово-лікарської комісії для визначення причинного зв'язку між травмами і каліцтвами військовослужбовця, отриманими під час проходження служби, та встановленням йому інвалідності [7, с. 110]. Отже, у процесі реалізації військовослужбовцем свого права на соціальний захист можуть виникати різні проблеми і суперечності, які будуть підставами для судового спору в порядку адміністративного судочинства.

З огляду на характер та особливості спорів в порядку адміністративного судочинства можна висловити декілька рекомендацій щодо підготовки та розгляду адміністративних позовів військовослужбовцями:

1) звертатися до місцевого районного суду за місцем проживання військовослужбовця, оскільки так буде зручніше для самого позивача (ст. ст. 19, 22 і 25 КАС України);

2) подати заяву про звільнення від сплати судового збору на підставі норм п. 12 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір» [14]. Норма цього законодавчого акта звільняє від сплати судового збору військовослужбовців у спорах, пов'язаних із проходженням військової служби;

3) разом із адміністративним позовом подавати заяву про забезпечення доказів на підставі ст. 114–117 КАС України. В заяві просити суд витребувати із військових підрозділів, в яких проходить службу позивач, всі документи, пов'язані із нарахуванням грошового забезпечення, потрібні для розрахунку різних видів соціальних допомог. Можна заявляти клопотання про витребування документів, пов'язаних з отриманням поранення, каліцтва під час проходження служби. Вказані документи будуть мати значення письмових доказів згідно зі ст. 94 КАС України. У клопотанні обов'язково потрібно зазначити, що позивач не може самостійно отримати доступ до цих документів;

4) подати клопотання про проведення судово-медичної експертизи на підставі ст. 102 КАС України, зокрема для підтвердження причин встановлення інвалідності внаслідок поранень і травм, отриманих під час проходження військової служби;

5) варто пам'ятати, що згідно з ч. 2 ст. 77 КАС України обов'язок доказування у справах про протиправність дій та рішень органів влади покладається на відповідача, тобто представників органу влади;

6) варто звернути увагу суду на те, чи надіслав відповідач (його представник) відзив на позовну заяву, в якому має бути викладено письмові заперечення проти адміністративного позову, та чи з'явився він (його представник) у судові засідання. Стверджувати, що неявка представника відповідача свідчить про відмову від обов'язку доказування правомірності власних рішень. Наголошувати, що самого надіслання письмових пояснень не достатньо для доведення обґрунтованості власних рішень, адже у позивача є питання до відповідача (його представника);

7) позивачу варто висловити всі сумніви щодо законності й обґрунтованості рішень органів МО України про визначення розміру соціальних виплат у власному адміністративному позові та під час судових дебатів;

8) якщо в ухвалі про відкриття провадження суд вирішив розглядати справу за правилами спрощеного провадження, то варто заявити клопотання про виклик сторін до суду. Потрібно врахувати, що в порядку спрощеного провадження суд може вирішити спір без виклику сторін відповідно до наявних у справі матеріалів (ч. 5 ст. 262 КАС України). Позивачу варто особисто висловити свою позицію судді.

Висловлені рекомендації є дороговказом для захисту прав військовослужбовців у порядку адміністративного судочинства.

Висновки. Захист прав військовослужбовців у порядку адміністративного судочинства – це передбачена нормами Кодексу адміністративного судочинства України процедура звернення та розгляду адміністративного позову військовослужбовця в суді в порядку адміністративного судочинства. Військовослужбовці можуть оскаржити рішення органів МО України, якщо вони не погоджуються із розміром призначених їм соціальних виплат.

Відомі такі особливості розгляду справ за позовами військовослужбовців про порушення їхніх соціальних прав у порядку адміністративного судочинства:

- 1) обов'язок доказування у цих спорах покладено на органи влади, рішення яких оскаржується позивачем;
- 2) справа може бути визнана типовою і вирішена на підставі зразкового рішення Верховного Суду;
- 3) позивач може звернутися з адміністративним позовом до суду, який знаходиться за місцем його проживання;
- 4) позивача може бути звільнено від сплати судового збору;
- 5) справа може бути розглянута в порядку спрощеного провадження.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть стосуватися особливостей та порядку користування позивачами своїми процесуальними правами в межах адміністративного судочинства для захисту соціальних прав військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Каглинський О. Є., Сорочинський М. Д. Розвиток інституту прав і свобод військовослужбовців в Україні: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 7. С. 165–168. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/40> (дата звернення: 10.04.2024)
2. Лахтадир С. О. Правові гарантії захисту прав і свобод військовослужбовців. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 17–21. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.03> (дата звернення: 10.04.2024)
3. Рекшинський В. О. Судовий захист соціальних прав військовослужбовців в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Право*. 2023. Вип. 80, Ч. 2, С. 454–459. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.73> (дата звернення: 10.04.2024)
4. Вовк П. В. Адміністративне судочинство як особлива форма здійснення правосуддя в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 195–198. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-9/46> (дата звернення: 10.04.2024)
5. Капинос О. В. Адміністративне судочинство: інституційно-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2021. № 1. Ч. 2. С. 51–60. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.1.2.9> (дата звернення: 13.04.2024)
6. Малюга Л. Ю. Захист прав військовослужбовців в Україні в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 150–159. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.22> (дата звернення: 16.04.2024)
7. Захист прав ветеранів АТО / ООС, інших військовослужбовців адміністративними судами України : посібник. / за ред. А. А. Єрцов. Київ : Національна школа суддів України, 2022. 201 с.
8. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 04.04.2024)
9. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12/find?text> (дата звернення: 10.04.2024)
10. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 10.04.2024)
11. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 03.04.2024)
12. Постанова Великої палати Верховного Суду у справі № 590/17953/21 від 18.01.2024. *Єдиний державний реєстр судових рішень України*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512563> (дата звернення: 09.04.2024)
13. Рішення Касаційного адміністративного суду Верховного суду у справі № Пз/990/6/23 (№ 380/19324/23) від 05.03.2024 щодо розміру надбавки за особливості проходження служби та премії, які зазначаються у довідках військовослужбовців про грошове забезпечення військовослужбовців, які видаються особам, яким призначено пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». *Судова влада України. Єдиний державний реєстр су-*

дових рішень України. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/zrazkova-sprava/zs_990 (дата звернення: 10.04.2024)

14. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення: 12.04.2024)

References

1. Kahlynskyi, O. Ye. & Sorochynskyi, M. D. (2021). Rozvytok instytutu prav i svobod viiskovosluzhbovtiv v Ukraini: administratyvno-pravovyi aspekt. [Development of the Institute of Rights and Freedoms of Servicemen in Ukraine: Administrative and Legal Aspect]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 7, 165–168. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/40> [in Ukrainian]
2. Lakhtadyr, S. O. (2021). Pravovi harantii zakhystu prav i svobod viiskovosluzhbovtiv. [Legal guarantees of protection of the rights and freedoms of military personnel]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 5, 17–21. Retrieved from <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.03> [in Ukrainian]
3. Rekshynskyi, V. O. (2023). Sudovyi zakhyst sotsialnykh prav viiskovosluzhbovtiv v Ukraini [Judicial protection of the social rights of military personnel in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Pravo» – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University Law Series*, 80 (2), 454–459. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.7> [in Ukrainian]
4. Vovk, P. V. (2020). Administratyvne sudochynstvo yak osoblyva forma zdiisnennia pravosudiva v Ukraini. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 9, 195–198. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-9/46> [in Ukrainian]
5. Kapynos, O. V. (2021). Administratyvne sudochynstvo: instytutsiino-pravovi aspekty. [Administrative justice: institutional and legal aspects]. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 1 (2), 51–60. Retrieved from <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.1.2.9> [in Ukrainian]
6. Maluha, L. Yu. (2023). Zakhyst prav viiskovosluzhbovtiv v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Protection of the rights of military personnel in Ukraine under martial law]. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 6, 150–159. Retrieved from <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.22> [in Ukrainian]
7. *Zakhyst prav veteraniv ATO / OOS, inshykh viiskovosluzhbovtiv administratyvnymy sudamy Ukrainy : posibnyk [Protection of the rights of veterans of the ATO / OOS, other military personnel by the administrative courts of Ukraine: manual]* (2022) / za red. A. A. Yertsov. Kyiv: Natsionalna shkola suddiv Ukrainy [in Ukrainian]
8. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei [On social and legal protection of servicemen and their family members] : Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 № 2011-KhII. Retrieved from: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> [in Ukrainian].
9. Pro status veterani viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu [About the status of war veterans, guarantees of their social protection] : Zakon Ukrainy vid 22.10.1993 № 3551-KhII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12/find?text> [in Ukrainian]
10. Pro viiskovyi obov'язok i viiskovu sluzhbu [About military duty and military service] : Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2232-KhII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> [in Ukrainian]
11. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Code of administrative proceedings] : Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 № 2747-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian]
12. Postanova Velykoi palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 590/17953/21 vid 18.01.2024 [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court in case No.590/17953/21 of 18.01.2024]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512563> [in Ukrainian]
13. Rishennia Verkhovnoho Sudu vid 05.03.2024 roku u spravi № Pz/990/6/23 (№ 380/19324/23) shchodo rozmiru nadbavky za osoblyvosti prokhozhenia sluzhby ta premii, yaki zaznachaiutsia u dovidkakh viiskovosluzhbovtiv pro hroshove zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv, yaki vydaiutsia osobam, yakym pryznacheno pensiiu vidpovidno do Zakonu Ukrainy «Pro pensiine zabezpechennia osib, zvilnenykh z viiskovoi sluzhby, ta deiakyykh inshykh osib» [Decision of the Supreme Court dated 05.03.2024 in the case №. Pz/990/6/23 (№ 380/19324/23) regarding the amount of the allowance for special features of service and bonuses, which are specified in military servicemen's certificates of financial support of military servicemen,

which are issued to persons who have been assigned a pension in accordance with the Law of Ukraine «On Pension provision of persons released from military service and certain other persons»]. Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/zrazkova-sprava/zs_990_06_23_2024_03_05 [in Ukrainian]

14. *Pro sudovyi zbir [About the court fee]* : Zakon Ukrainy vid 08.07.2011 № 3674-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 08.06.2024